

Ojczysty - dodaj do ulubionych / Ciekawostki językowe

SZADŹ czy SADŹ?

il. Marcelina Jarnuszkiewicz

‘Puszysty biały osad atmosferyczny, składający się z kryształów lodu narastających na cienkich przedmiotach znajdujących się na powierzchni ziemi’ to SZADŹ lub SADŹ. Obie formy są równie poprawne, obie są tak samo dobrze zakorzenione w języku, różnią się jednak zakresem występowania: współcześnie SZADŹ to słowo należące do polszczyzny ogólnej, natomiast SADŹ to termin z dziedziny meteorologii. Historycznie forma SADŹ to postać z mazurzeniem (jak [sary] szary czy [zaba] żaba), przeniesiona z gwar do języka literackiego. SADŹ nie ma nic wspólnego z sadzeniem (sadzeniem sadzonek czy sadzeniem błędów), tak samo jak SZADŹ nie ma nic wspólnego z sadzeniem, czyli właściwym niektórym gwarom wymawianiem sz zamiast s. Obie te formy są rzeczownikami utworzonymi od dawnego, już nieużywanego, staropolskiego przymiotnika SZADY ‘siwy, pokryty siwizną’. Dawniej występowało zresztą więcej tożsamych znaczeniowo, ale różnych fonetycznie form: szadź, sadź, szedź, szeć, sać, szat i wszystkie one oznaczały zarówno lodowy osad, jak i ogólnie szron, a także każdy siwy nalot, np. na liściach, na trawach czy na ludzkich skroniach – w postaci siwizny